

Beleid (hoog)begaafdheid

april 2017

Opgesteld door: Ilse Grandia

Inhoud

1. De doelgroep	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Visie	3
1.3 Definitie	3
1.4 Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.....	5
1.5 Onderpresteerders	6
2. Signalering en diagnostiek.....	7
2.1 Signalering	7
2.1.1 Signaleringsinstrument.....	7
2.1.2 Het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid.....	7
2.1.3 Signalering	7
2.2 Diagnostiek	8
2.3 Instroom	9
3. Vervroegde doorstroming	9
3.1 Een groep overslaan	9
3.2 Twee leerstofjaren in één schooljaar	9
3.3 Besluitvormingsprocedure	9
3.4 Praktische punten.....	10
4. Aanpassingen in de leerstof	11
4.1 Compacten	11
4.1.1 Compacten in groep1-2.....	12
4.2 Verrijken	12
4.2.1 Levelwerk.....	12
4.2.2 Begeleiding	13
4.2.3 Beoordeling	13
4.2.4 Verrijken in groep 1-2.....	13
4.2.4.1 Begeleiding	13
4.3 Plusklas	13
4.3.1 Doel	14
4.3.2 Doelgroep.....	14
5. Bijlagen	15
Bijlage 1 Checklist onderpresteren.....	15
Bijlage 2 Doelen plusklas	18

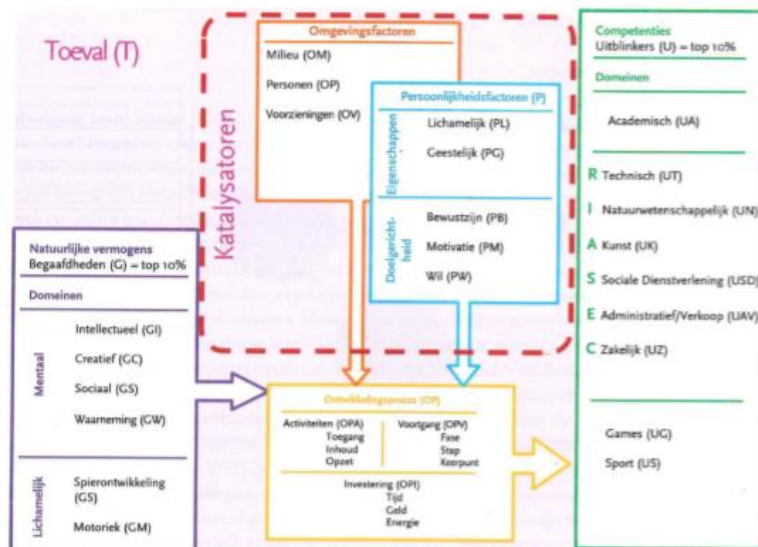
1. De doelgroep

1.1 Inleiding

Op CBS De Hoeksteen wordt gewerkt met een leerstofjaarklassensysteem. Dit betekent in de praktijk van alledag niet dat iedere leerling op dezelfde manier werkt. Op CBS De Hoeksteen is het beseft aanwezig dat hoogbegaafde leerlingen een specifiek onderwijsaanbod nodig hebben. Met het vaststellen van dit beleidsplan “(hoog)begaafdheid” proberen wij zoveel mogelijk aan te sluiten bij de individuele en specifieke leerbehoeften van deze kinderen.

1.2 Visie

Wij gaan uit van de herziene versie van ‘Het Differentiatie Model van Begaafdheid en Talent van Gagné’ (zie figuur 1), omdat dit model aangeeft dat leren een proces van ontwikkeling is.

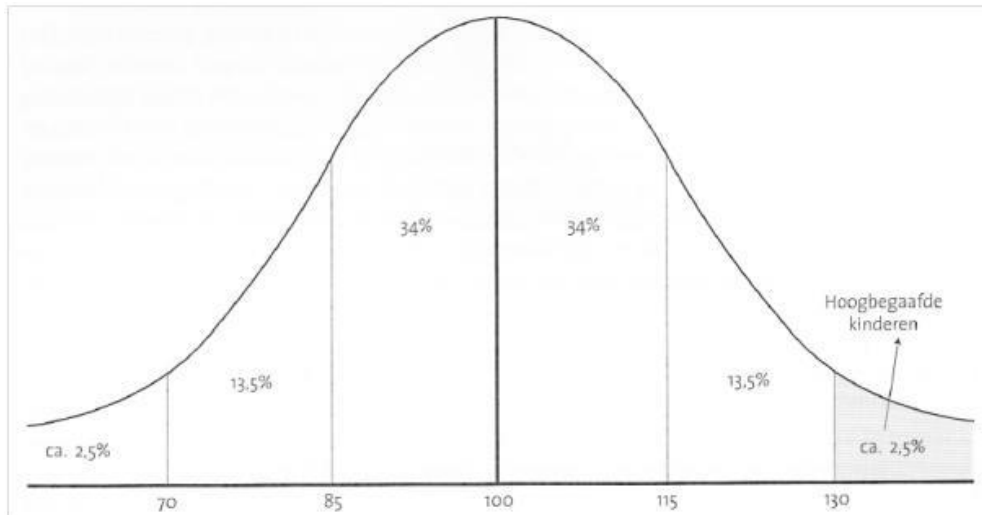

Figuur 1 Het Differentiatie Model van Begaafdheid en Talent van Gagné

Dit model laat heel nauwkeurig zien dat aanleg, omgeving en persoonlijkheidskenmerken direct interveniëren op de verschillende aspecten van het ontwikkelproces. Bovendien wordt ‘motivatie’ hierin niet als aanlegfactor maar als persoonlijkheidsfactor beschouwd, wat aangeeft dat het beïnvloedbaar is.

1.3 Definitie

Bij een zakelijke benadering is intelligentie niet meer dan datgene dat met een intelligentieonderzoek is gemeten: de score op een test afgezet tegen het gemiddelde. Kijkend naar de normaalverdeling van intelligentie (figuur 2) wordt duidelijk dat mensen met een IQ tussen de 115 en 130 kunnen presteren op begaafd niveau en mensen met een IQ boven de 130 op hoogbegaafd niveau.

Figuur 2 Normaalverdeling van intelligentie

Wij zien intelligentie als voorwaarde om te komen tot prestaties, maar een intelligentietest kan alleen iets zeggen over de hoogte van de intelligentie. Daarom wordt de voorkeur gegeven aan het kijken vanuit de specifieke persoonlijkheidskenmerken.

Wij gaan daarbij uit van de volgende leer- en persoonlijkheidskenmerken:

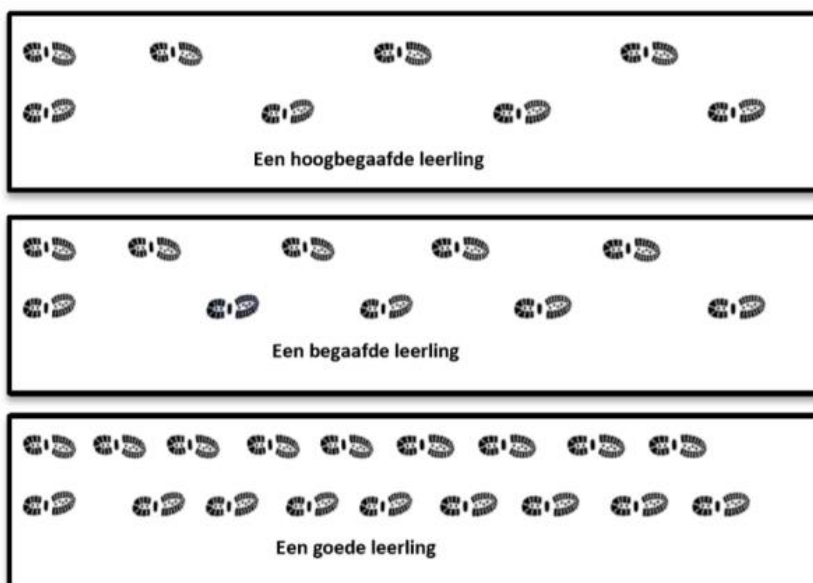
Leereigenschappen

- * Is snel van begrip;
- * Maakt grote denk- en leerstappen;
- * Beschikt over een goed geheugen;
- * Is in staat verworven kennis toe te passen;
- * Is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis;
- * Beschikt over een groot analytisch vermogen.

Persoonlijkheidseigenschappen

- * Is taalvaardig en kan spelen met taal;
- * Komt met creatieve en originele oplossingen;
- * Is geestelijk vroegrijp;
- * Houdt van uitdagingen;
- * Beschikt over een groot doorzettingsvermogen;
- * Is perfectionistisch ingesteld;
- * Is veelal een intuïtieve denker;
- * Heeft behoefte aan een hoge mate van autonomie;
- * Beschikt over het vermogen tot (zelf)reflectie;
- * Is sociaal competent.

Figuur 3 geeft een duidelijke weergave van de verschillen in omvang van denkstappen weer tussen de goede, de begaafde en de hoogbegaafde leerling. Hierin spelen de bovengenoemde leereigenschappen een grote rol.

Figuur 3 Omvang van de leerstappen verschillen per leerling.

Op CBS De Hoeksteen wordt voor zowel de goede, als de begaafde en hoogbegaafde leerling een passend aanbod verzorgd. Dit beleidsplan is echter gericht op de begaafde en de hoogbegaafde leerling. Daarom wordt steeds gesproken over de (hoog)begaafde leerling.

Concreet worden de volgende richtlijnen hierbij aangehouden:

- A. Leerlingen die op CITO-toetsen altijd I+ of I scoren en op de methodegebonden toetsen gemiddeld een 95 % score of hoger halen.
- B. Leerlingen die door observaties van de leerkracht, IB-er en/of van ouders opvallen door bepaalde kenmerken zoals:
 - Grote interesse, nieuwsgierigheid
 - Grote algemene kennis
 - Snel van begrip
 - Creatief oplossingsgericht
 - Reflectieve, onderzoekende houding
 - Signalen van onderpresteren

Wellicht dat deze leerlingen niet de criteria zoals genoemd bij punt A halen door interne en externe factoren die het kind belemmeren om de (verwachte) prestaties te leveren. Het is belangrijk om bij de observaties signalen van onderpresteren mee te nemen, zie 1.5. Het DHH kan ons helpen een leerling toch te plaatsen in een plusklas of een passend verrijkingsaanbod te creëren.

- C. Leerlingen die uitblinken op één vakgebied (lezen, rekenen, taal, spelling). Daarbij gelden de criteria zoals genoemd bij punt A.

1.4 Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong

Bij kleuters spreken we formeel nog niet over begaafdheid, maar wordt de term 'ontwikkelingsvoorsprong' gehanteerd. Dit doen we omdat juist in de kleuterperiode de voorspellende waarde van intelligentieonderzoek beperkt is. Dit heeft te maken met de manier waarop kinderen zich ontwikkelen. De vroegkinderlijke ontwikkeling verloopt sprongsgewijs, perioden van relatieve stilstand worden afgewisseld met perioden van relatief grote vooruitgang. Dat

betekent niet dat kleuters geen prestaties op begaafd niveau kunnen leveren en daarom zijn aanpassingen in de begeleiding van deze kinderen nodig.

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong doorlopen de ontwikkeling sneller dan andere kinderen en doen dat ook met grotere stappen. In eerste instantie is een sterke verbale ontwikkeling veelal zichtbaar. De ontwikkelingsvoorsprong beperkt zich nooit tot één gebied. Zowel hun taal/denken als hun visueel/ruimtelijke inzicht en ego-ontwikkeling lopen voor in vergelijking met leeftijdgenoten. Ook hun bijzondere gevoel voor humor valt op, ze snappen slimme woordgrapjes al vroeg. Daarnaast zijn deze leerlingen vaak nieuwsgierig en willen graag het naadje van de kous weten. Ook kunnen de in 1.3 genoemde leer- en persoonlijkheidskenmerken vaak al herkend worden.

1.5 Onderpresteerders

Onderpresteerders zijn leerlingen van wie we op grond van hun capaciteiten verwachten dat ze hoge prestaties kunnen behalen, maar bij wie dit in de praktijk niet het geval is. De gevolgen kunnen variëren van gemiddelde of slechte prestaties en acting-out gedrag tot ernstige fysieke en/of psychische klachten. Onderpresteerders zijn niet gemakkelijk te herkennen, daardoor wordt onderstaande opsomming (bijlage 1) met positieve en negatieve kenmerken opgenomen in dit beleidsplan. Hierbij wordt opgemerkt dat niet één onderpresteerder in het ultieme profiel past. CBS De Hoeksteen is zich bewust van het feit dat onderpresteren vaak al gebeurd in de kleuterklas en heeft als doel dit tijdig op te sporen. Bij de aanmelding van een nieuwe leerling wordt het kopje 'ontwikkelingsvoorsprong' al besproken met de betreffende ouder(s) en wordt zes weken na binnenkomst van een nieuwe leerling de DHH doorlopen. Daarnaast zijn vermoedens van ouders ook voldoende aanleiding om het DHH op te starten. Ook durven wij 'verder te kijken' dan alleen prestatiegegevens.

2. Signalering en diagnostiek

2.1 Signalering

2.1.1 Signaleringsinstrument

Een instrument voor signalering is een instrument waarmee nog niet wordt vastgesteld of het hier een hoogbegaafde leerling betreft. Het is een instrument waarmee bepaald kan worden of er voldoende indicaties zijn om een onderzoekstraject op te starten gebaseerd op vermoedens van hoogbegaafdheid. Daarmee functioneert de fase van signalering dus als een soort filter. Niet voor ieder kind bij wie men begaafdheid vermoedt, is het werkelijk noodzakelijk een uitgebreid intern onderzoek te doen. En niet voor iedere hoogbegaafde leerling is het noodzakelijk de fase van signalering nog te doorlopen.

2.1.2 Het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid

Op CBS De Hoeksteen wordt gewerkt met het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid, in het vervolg afgekort tot DHH. Dit is een geïntegreerd instrument voor leerkrachten en intern begeleiders ten behoeve van de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen. Het instrument bestaat uit vier modules: signalering, diagnostiek, leerlingbegeleiding en evaluatie. De belangrijkste reden voor het kiezen van het DHH is dat informatie van de ouders hetzelfde gewicht wordt toegekend bij de beoordeling als informatie van de groepsleerkracht. Volgens CBS De Hoeksteen is de inbreng van ouders noodzakelijk om een conclusie te kunnen trekken over een leerling. Het DHH wordt afgenomen op drie vaste momenten:

- Zes weken na instroom van een nieuwe leerling;
- In groep 3 wanneer er voldoende toetsgegevens zijn;
- In de laatste periode van groep 5.

2.1.3 Signalering

In de fase signalering wordt geen wezenlijk nieuwe informatie verzameld, maar wordt reeds aanwezige kennis over de leerling gestructureerd in kaart gebracht. Zo kan de beslissing over al dan geen diagnostisch onderzoek eenvoudiger worden genomen. Hierbij maken wij gebruik van vier bronnen, te weten:

- de groepsleerkracht:
een eerste indruk;
een eerste inventarisatie van kenmerken die passend zijn bij hoogbegaafde leerlingen, zie 1.3.
 - de ouders:
een eerste indruk;
een eerste inventarisatie van kenmerken die passend zijn bij hoogbegaafde leerlingen, zie 1.3.
 - het leerlingvolgsysteem:
een inventarisatie van bestaande, meest recent toetsgegevens;
 - eventuele informatie van derden:
kinderdagverblijf, peuterspeelzaal, schoolarts, psychodiagnostisch onderzoek.
- Afgesproken schema invullen DHH
 - Begeleiding van de Intern Begeleider

Naast de hiervoor genoemde momenten, zal ook in de volgende situaties het DHH worden ingevuld:

- De ouders van een leerling hebben de indruk dat hun kind hoogbegaafd is of meer uitdaging nodig heeft;
- De leerkracht denkt op basis van resultaten van methodegebonden toetsen en observaties in de groep dat een leerling meer uitgedaagd dient te worden;
- Een leerling levert langere tijd aaneen hoge prestaties op de LVS-toetsen op meerdere vakgebieden.

Eén van de drie situaties kan al voldoende zijn om het onderzoek op te starten (Wolters, 2008).

2.2 Diagnostiek

Nadat de procedure signalering is doorlopen, moet worden besloten in hoeverre het wenselijk is vervolgstappen op het gebied van diagnostiek te zetten. Het is in het DHH echter ook mogelijk de module diagnostiek op te starten zonder daarvoor eerst de module signalering te openen. Het doel is echter altijd gelijk: vaststellen in hoeverre het waarschijnlijk is dat de leerling komt tot prestaties op (hoog)begaafd niveau. Daarnaast gebruiken we deze module ook voor leerlingen bij wie in het verleden reeds is vastgesteld dat hij/zij hoogbegaafd is, maar van wie het nu belangrijk is om te weten of, en zo ja welke, factoren eventueel een belemmering vormen voor het functioneren op school. Waar in de vorige fase gebruik werd gemaakt van bestaande gegevens, worden nu aanvullende gegevens verzameld bij de volgende bronnen:

- Groepsleerkracht
 - Een uitgebreide vragenlijst van negentig vragen, dit kost ongeveer 45 minuten.
- Ouders
 - Een uitgebreide vragenlijst van negentig vragen, lijkt sterk op die van de leerkracht maar hierin zijn uiteraard ook vragen over de thuissituatie opgenomen. Dit gebeurt ook online, nadat zij de code van de leerkracht hebben ontvangen.
- LVS
 - Er wordt doorgetoetst op de drie belangrijkste vakken (rekenen, spelling en begrijpend lezen). De IB'er neemt dit af en toetst door tot een leerling geen I-score meer behaalt.
- Leerling
 - Vanaf groep 5 wordt gebruik gemaakt van een leerling vragenlijst. Dit geeft een goed inzicht in hoe de leerling zelf vindt dat hij op school functioneert, maar geeft geen indicatie over de begaafdheid.

Voor kleuters wordt in eerste instantie gevraagd naar gegevens uit het kleutervolgsysteem KIJK. Pas als de grens bereikt is (dus op niveau eind groep 2) wordt doorverwezen naar het mogelijk afnemen van toetsen uit groep 3.

Nadat alle informatie is verzameld komt het computerprogramma met een voorlopige conclusie. Daarbij krijgt de leerkracht informatie over de onderstaande aspecten:

- Leer- en persoonlijkheidseigenschappen (zie 1.3)
- Prestatiemotivatie
- Werk- en leerstrategieën
- Sociaal functioneren
- Zelfbeeld
- Perfectionisme
- Faalangst
- Onderpresteren

De resultaten vormen de aanleiding voor een gesprek met de ouders waarbij de desbetreffende leerkracht en de IB aanwezig zijn. De IB maakt hiervan een verslag. Uiteindelijk moet een combinatie van deze gegevens leiden tot een weloverwogen conclusie over de leerling.

2.3 Instroom

Er wordt gevraagd of ouders een ontwikkelingsvoorsprong zien bij hun kind; zo ja, wat zien ze? Ook wordt gevraagd of er bepaalde signalen, wat betreft een ontwikkelingsvoorsprong, zijn afgegeven op de PSZ of het KDV waar het kind naar toe gaat.

3. Vervroegde doorstroming

Op CBS De Hoeksteen worden twee vormen van vervroegde doorstroming gehanteerd: een groep overslaan of twee leerstofjaren in één schooljaar.

3.1 Een groep overslaan

Er is sprake van een didactische noodzaak voor vervroegde doorstroming als de leerling op de drie belangrijkste gebieden (spelling, rekenen en begrijpend lezen) een voorsprong heeft van tenminste zes tot twaalf kalendermaanden. Bij een voorsprong van minder dan zes maanden, wordt op CBS De Hoeksteen niet gekozen voor vervroegde doorstroming. Een groep overslaan is een maatregel die wij slechts zullen toepassen als alle mogelijkheden voor verrijking (zoals het compacten & verrijken en de plusklasactiviteiten) niet het gewenste effect leveren en als de leerling bij doortoetsing meer dan twaalf maanden voorsprong heeft. Deze vorm wordt in de praktijk het meest gekozen in de kleuterklassen. Zo slaat een leerling bijvoorbeeld groep 2 over door van groep 1 naar groep 3 te gaan. Om kennishiaten te voorkomen, wordt gebruik gemaakt van de richtlijnen voor individueel compacten uit de derde module van het DHH. In de praktijk blijkt vaak dat deze leerlingen in hun nieuwe klas voldoende uitdaging hebben aan de nieuwe stof en is compacten en verrijken niet nodig.

3.2 Twee leerstofjaren in één schooljaar

Deze vorm kan worden gekozen bij een didactische voorsprong van zes tot twaalf maanden. Door deze vorm te hanteren wordt voorkomen dat er kennishiaten ontstaan. Een leerling stroomt bijvoorbeeld halverwege groep 3 door naar groep 4.

3.3 Besluitvormingsprocedure

Om tot een keuze te komen maken de leerkracht en de IB gebruik van het adviestraject in het DHH, waarbij een risicoanalyse wordt ingevuld. Hierna worden de ouders in een gesprek om meer informatie gevraagd en kan vervroegde doorstroming ter sprake gebracht worden. Bij dit gesprek zijn de ouders, de groepsleerkracht en de IB aanwezig. Om een overtuigend besluit te kunnen maken, wordt daarnaast ook de VersnellingsWenselijkheidsLijst ingevuld, dit gebeurt door de leerkracht en de ouders. Vervolgens krijgen alle partijen een week bedenktijd om nog eens goed na te denken over de consequenties van de beslissing. In deze tijd heeft de IB de gelegenheid om de directeur op de hoogte te stellen, zo krijgt hij/zij een adviserende rol bij vervroegde doorstroming.

We realiseren ons dat een beslissing als vervroegd doorstromen nooit enkel wordt gemaakt op basis van een instrument. Er wordt gewerkt met kinderen en dat betekent dat niet alle aspecten van zorg even goed 'te vangen zijn' in een standaardadviestraject. Ook is deze week bedenktijd het moment om de toekomstige groepsleerkracht bij het proces te betrekken. Deze moet immers kunnen aangeven in hoeverre extra ondersteuning noodzakelijk is. Pas als dat duidelijk is, kan een evenwichtige beslissing worden genomen.

3.4 Praktische punten

Hieronder volgen een aantal praktische punten die moeten worden meegenomen in het traject vervroegde doorstroming:

1. Praktische uitvoering
 - Alles gaat in nauw overleg met de ouders, uiteindelijk heeft de school het beslissingsrecht.
 - Afspreken wanneer de leerling gaat wennen in een nieuwe klas.
 - Er wordt aandacht besteed aan positieve groepsvorming in de nieuwe groep van de leerling.
 - Instroommomenten zijn na de zomer-, de kerst- en de voorjaarsvakantie.

2. Nazorg leerling en nieuwe leerkracht
 - Hoe wordt de ontwikkeling van de leerling gevolgd en hoe kan de leerling daarbij betrokken worden?
 - De leerkracht wordt eens per week ondersteund door de IB, in dit gesprek is gelegenheid voor de leerkracht om vragen te stellen en om de ontwikkeling van de leerling bij te houden.

3. Evaluatie
 - Na zes weken en na drie maanden wordt een overleg gepland waarbij de nieuwe groepsleerkracht, de IB en de ouders aanwezig zijn. In deze gesprekken wordt geëvalueerd in hoeverre de keuze voor doorstroming ten goede van de leerling is gekomen. Drie maanden na de doorstroming wordt door zowel ouders als de groepsleerkracht de evaluatievragenlijst uit module 4 van het DHH ingevuld. Op basis daarvan wordt bekeken of verdere intensieve begeleiding nodig is of dat reguliere begeleiding van de leerkracht voldoende is.

4. Aanpassingen in de leerstof

4.1 Compacten

Onder compacting verstaan we het schrappen van onnodige herhalings- en oefenstof uit de reguliere methoden. Dit is noodzakelijk omdat we willen aansluiten bij de leereigenschappen van begaafde leerlingen. Daarnaast willen we tijd vrijmaken voor het verrijkingswerk.

Op CBS De Hoeksteen wordt op verschillende manieren vormgegeven aan het compacten. Ook leerlingen die niet hoogbegaafd zijn kunnen compacten. Belangrijk is wel dat deze leerlingen over een goede werk-leerstrategie beschikken, een redelijke mate van zelfstandigheid hebben en zij gedurende ten minste twee toetsen uit het LVS een hoge I-score hebben gehaald. Beschikken de leerlingen hier niet over, dan zouden hun resultaten op een volgende toets uit het LVS kunnen dalen. De beslissing hierover wordt echter per individu genomen, we hanteren dus geen strikte voorwaarden.

Rekenen

Groep 5 t/m 8: Voor het vakgebied rekenen wordt individueel gecompact. In de praktijk ziet dit er als volgt uit:

1. De leerkracht selecteert de leerlingen die in aanmerking komen voor compacting;
2. De methodegebonden toets wordt aangepast en wordt voorafgaand aan een nieuw blok afgenomen;
3. De leerkracht stelt vast welke onderdelen beheerst worden (uitgaande van de 80% norm) door de leerlingen;
4. Dit wordt geregistreerd in een compactschema welke de leerling krijgt aangereikt door de leerkracht.

Spelling

Groep 4/5/6: De leerlingen die uitzonderlijk hoog scoren op CITO (I+) én op methodetoets (90%) maken alleen de instructielessen (de oneven lessen) en slaan de herhalingslessen (even lessen) over.

Groep 7/8: Individueel compacten, wat er als volgt uit ziet:

1. De leerkracht selecteert de leerlingen die in aanmerking komen voor compacting;
2. Het ingesproken dictee wordt voorafgaand aan een nieuw blok op de computer afgenomen;
3. Heeft de leerling meer dan één fout in een bepaalde categorie, dan doet de leerling de bijpassende oefeningen in het werkboek met de instructie en verwerking. Deze oefeningen worden door de leerkracht omcirkeld. Beheerste categorieën worden overgeslagen.

Technisch lezen

Groep 4 t/m 8: Op basis van de afgenomen AVI en DMT toetsen en de observaties van de leerkracht worden de leerlingen ingedeeld in de maat-, basis- of meerwerkgroep. In de meerwerkgroep wordt gewerkt met een Estafetteloper. De betreffende leerlingen participeren in de start van de les met flitsen, vervolgens lezen zij op hun eigen niveau en maken bijpassende opdrachten.

Begrijpend lezen

Groep 4 t/m 8: Op basis van de gegevens uit het LVS en de methodegebonden toetsen van Nieuwsbegrip worden leerlingen in de maat-, basis-, of meerwerkgroep geplaatst. De leerlingen in de meerwerkgroep volgen een korte, klassikale instructie en gaan vervolgens zelfstandig de les verwerken. Omdat er op CBS De Hoeksteen groepsoverstijgend wordt gewerkt bij begrijpend lezen, is er de mogelijkheid in een hogere groep mee te lezen op een hoger niveau. Daarnaast is het mogelijk met teksten voor het middelbaar onderwijs te werken (niveau C en D). Ook Nieuwsbegrip XL wordt aangepast op het juiste niveau van de leerling.

Taal

Bij het vakgebied taal wordt individueel gecompact. De leerkracht bepaalt welke onderdelen de leerling beheerst en dus mag overslaan en welke onderdelen meegedaan worden.

4.1.1 Compacten in groep1-2

Beheerste stof hoeven de kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong niet te herhalen.

Om te voorkomen dat een leerling eerder dan strikt noodzakelijk naar groep 3 gaat, is een aanvullend leerstofaanbod voor kleuters net zo vereist als voor alle andere leerlingen.

4.2 Verrijken

De aangeboden verrijkingsmaterialen dienen in de plaats te komen van de reguliere leerstof. Het kan dus nooit zo zijn dat de hoogbegaafde leerling pas aan zijn verrijkingstaken mag werken als hij eerst alle stof uit de reguliere methode heeft doorgewerkt.

Het werken met verrijkingsmateriaal vergt voor het eerst in de schoolcarrière van de leerling een wezenlijke leerinspanning. Het gevolg is dat als zij een leertaak aangeboden krijgen en ze niet weten hoe ze effectief leergedrag kunnen ontplooiën om de taak te tackelen. Daardoor is leren tijdelijk gewoon minder leuk. De leerling gaat van goede presteerder naar leerder en dat is een vaardigheden attitude die wel eerst ontwikkeld moet worden en juist dat ontwikkelen vraagt extra begeleiding. De leerling moet leren doorzetten, ook als hij de taak niet leuk vindt.

Een goede verrijkingstaak sluit aan op de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de leerling. De taak is intrinsiek moeilijk, vergt grote denkstappen, creativiteit en doorzettingsvermogen. Het veronderstelt taalvaardigheid, is breed georiënteerd en vraagt een relatief hoog abstractievermogen. Verrijkingstaken kunnen dus nooit geclassificeerd worden als zelfstandig werken. We spreken van zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren.

Gezien onze organisatievorm, waarbij vooral klassikaal wordt gewerkt, kiest CBS De Hoeksteen ervoor om vakgebonden te verbreden. Dit houdt in dat er tijdens rekenen gewerkt wordt aan een rekentaak waarvan de stof buiten het curriculum valt, bij de andere vakken idem dito. Voorbeelden: De leerling leert Spaans wanneer hij klaar is met zijn taalles, hij leert over priemgetallen wanneer hij zijn rekentaak heeft afgerond.

4.2.1 Levelwerk

Op CBS De Hoeksteen wordt gebruik gemaakt van de methode Levelwerk, een methode onafhankelijke leerlijn voor groep 3 t/m 8. Deze methode biedt veel structureel inzetbaar verrijkingsmateriaal voor de vakken: rekenen, taal/lezen en allerlei. Deze materialen zijn gesorteerd in een orthotheek.

4.2.2 Begeleiding

Werken aan verrijkingsmateriaal vraagt om begeleiding. De leerkracht reserveert binnen haar gewone klassenmanagement tijd voor de leerlingen die verrijken. De leerkracht bepaalt zelf welk moment hiervoor het meest geschikt is. Binnen dat moment worden zowel het werk van de leerling als de planning bekeken en besproken. De leerkracht bespreekt met name het proces en stelt vragen als: 1. Waar werk ik naartoe? 2. Hoe doe ik het tot nu toe? 3. Hoe nu verder? Vanaf groep 6 bekijkt de leerkracht tevens de, door de leerling zelfgemaakte, planning en geeft het niet gemaakte werk mee naar huis. Hiervoor gelden dezelfde afspraken als bij het reguliere werk. Daarnaast neemt de leerkracht de vragen van de leerlingen mee in het 'vragenrondje', de leerlingen mogen hun vragenkaartje neerleggen. Heeft de leerkracht meer tijd nodig om zich te verdiepen in de vraag, dan wordt dit contactmoment uitgesteld en eventueel meegenomen in het vaste wekelijks moment. De leerlingen kijken hun werk zelf na, de leerkracht doet dit steekproefsgewijs.

Voor leerkrachten met een combinatiegroep is het lastig om voldoende tijd vrij te maken voor deze leerlingen, daarom wordt de begeleiding voor haar leerlingen overgenomen door de coördinator (hoog)begaafdheid. Zij ziet de betreffende leerlingen een half uur per week en past het bovengenoemde toe.

4.2.3 Beoordeling

Het verrijkingswerk wordt, net zoals het reguliere werk, beoordeeld en vermeld op het rapport. Hierbij wordt een letter (o-m-v-g-u) gegeven voor de vakken rekenen en taal/lezen en voor de inzet van de leerling. Aan het einde van ieder blok vullen zowel de leerkracht als de leerling een evaluatieformulier in over het afgelopen blok. De coördinator (hoog)begaafdheid reikt de leerkrachten de juiste formulieren aan.

4.2.4 Verrijken in groep 1-2

In de groepen 1-2 wordt verrijkt met de methode Levelspel, een leerlijn voor (hoog)begaafde leerlingen in groep 1-2. Hierop sluit de methode Levelwerk feilloos aan. De ervaring leert dat een standaardaanbod, afgestemd op de gemiddelde kleuter, voor slimme leerlingen ontoereikend is. Veel opdrachten zijn te gemakkelijk en daarmee doen de slimme kleuters onvoldoende ervaringen op met 'leren waarvoor je moeite moet doen.' Vanuit de gedachte dat 'moeilijk moet', biedt Levelspel een gestructureerd pakket aan puzzel- en andere opdrachten voor slimme kleuters. Deze opdrachten worden ingezet op de takenlijst, maar ook zorgt de leerkracht voor uitdagendere opdrachten in de hoeken en tijdens TEHATEX.

4.2.4.1 Begeleiding

Uiteraard is het ook bij kleuters van belang dat de leerkracht zicht houdt op het leerproces van de leerling. Naast het bieden van uitdagende opdrachten is een duidelijke instructie en een goede evaluatie van het werk van de leerling essentieel.

4.3 Plusklas

Onder een plusklas verstaan wij een groep leerlingen (maximaal 12) die ondanks het verrijkingswerk behoefte hebben aan meer. CBS De Hoeksteen faciliteert sinds 2013-2014 een binnenschoolse plusklas voor bovenbouwleerlingen (groep 6-8). Deze staat o.l.v. Ilse Grandia, coördinator (hoog)begaafdheid. Sinds 2016-2017 is ook een plusklas voor de middenbouwleerlingen (groep 3-5) opgezet. Deze bijeenkomsten vinden wekelijks plaats, voor de bovenbouwleerlingen van 8:30 – 11:15 uur en voor de middenbouwleerlingen van 12:30 – 14:30 uur.

4.3.1 Doel

De plusklas op CBS De Hoeksteen heeft als doel de hoogbegaafde leerlingen in staat te stellen het beste uit zichzelf te halen door met en van elkaar te leren en zich in brede zin te ontwikkelen. Hierbij wordt naast cognitieve uitdaging uitgegaan van uitdaging op het sociaal-emotionele vlak: het leren van en samen met ontwikkelingsgelijken, je talenten ontdekken, samen nadenken hoe je omgaat met je talenten, het ontwikkelen van sociale vaardigheden, het omgaan met je begaafdheid, inleven in anderen, het voortouw nemen of de leiding juist uit handen durven geven. Maar ook het snappen hoe leren gaat en daarover kunnen reflecteren, het leren inzetten van de metacognitieve vaardigheden.

In de plusklas op CBS De Hoeksteen wordt gewerkt vanuit de Doelen Vaardigheden Lijst (DVL) (SLO, 2015). Deze bevatten drie hoofddoelen: leren denken, leren leren en leren leven. Deze hoofddoelen bevatten ieder weer drie subdoelen (zie bijlage 2). Iedere activiteiten die aan bod komt, is gekoppeld aan meerdere subdoelen. Daarnaast heeft iedere leerling ook persoonlijke leerdoelen: de ene leerling gaat naar de plusklas om weer motivatie te krijgen voor school, de ander om te leren samenwerken.

4.3.2 Doelgroep

Binnen de 16% die bovengemiddeld scoren op een IQ-test, laat ongeveer 10% van de leerlingen, naast een hogere intelligentiescore, ook specifieke kenmerken zien (zie 1.3) die duiden op (hoog)begaafdheid. Die 10% is de doelgroep voor onze plusklassen. Een IQ score is geen vereiste om geplaatst te worden. De beslissing wordt per individu genomen, wij hanteren dan ook geen 'slagboomdiagnostiek'. De beslissing wordt genomen door de leerkracht, de IB'er en de coördinator (hoog)begaafdheid. Uitgangspunt is altijd: sluit de plusklas aan bij de onderwijsbehoefte van deze leerling? Om tot een weloverwogen besluit te komen wordt gekeken naar de volgende criteria:

- Bij de leerling zijn voldoende leer- en persoonlijkheidseigenschappen kenmerkend voor hoogbegaafdheid zichtbaar (zie 1.3);
- De stappen in het DHH zijn doorlopen;
- De leerling compact en verrijkt in de klas of er is sprake van vervroegde doorstroming;
- Observaties van de groepsleerkracht wijzen erop dat de leerling meer uitdaging nodig heeft;
- De leerling kan functioneren in een groep en stoort het onderwijsproces van medeleerlingen niet;
- Een plusklas sluit aan bij de onderwijsbehoeften van de leerling.

Voor elke leerling geldt dat er een proeftijd is van zes weken, hierna wordt bekeken of continuïteit wenselijk is. De plusklasbegeleider is hierin de beslissende factor en licht ouders en de groepsleerkracht hierover in.

5. Bijlagen

Bijlage 1 Checklist onderpresteren

Positieve kenmerken	Negatieve kenmerken
<p>Grote en uitzonderlijke kennis:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ heeft kennis die nog niet in de groep is behandeld ✓ heeft uitzonderlijke grote kennis van feiten ✓ grote algemene ontwikkeling <p>Grote interesse:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ heeft op veel gebieden belangstelling en houdt ervan dingen te onderzoeken ✓ leest veel of verzamelt in vrije tijd op andere manieren informatie ✓ begrijpt of onthoudt onderwerpen uitstekend als hij geïnteresseerd is ✓ interesse bij moeilijker onderwerpen bij een werkstuk of spreekbeurt <p>Wisselend schoolwerk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ bij meer ingewikkelde vragen geeft de leerling vaak het goede antwoord ✓ heeft groot verschil in kwaliteit schriftelijk en mondeling werk ✓ komt goed uit de verf bij individueel onderwijs op maat <p>Positief thuiswerk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ werkt thuis verder aan zelfgekozen schoolprojecten 	<p>Afnemende prestaties, wisselend schoolwerk:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ steeds minder goede resultaten ✓ presteert beneden (groeps)niveau bij rekenen, taal of lezen ✓ presteert op school redelijk tot slecht (soms alleen onder het eigen niveau) ✓ slordig schrijven ✓ houdt niet van 'drill and practice', instampen en inprenten ✓ mist bepaalde leerinhouden ✓ mist instructiemomenten ✓ selectief enthousiasme, voor nieuwe onderwerpen, maar niet voor uitwerkingen <p>Negatief gedrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ onaangepast gedrag ✓ steeds om aandacht vragen ✓ verveling ✓ kan wegdromen ✓ wijst poging van leraar af om hem te leren zich te gedragen volgens groepsnormen <p>Haperende sociaal-emotionele ontwikkeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ontevreden over verrichte werkzaamheden ✓ vermijdt nieuwe activiteiten om mislukking te voorkomen ✓ geeft blijk van negatieve zelfwaardering

<ul style="list-style-type: none"> ✓ ontwikkeld thuis op eigen initiatief allerlei activiteiten <p>Grote verbeelding:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ heeft levendige verbeelding, is creatief <p>Hoge mate van sensitiviteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ is sensitief in zijn waarneming van zichzelf en anderen ✓ is gevoelig 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ heeft minderwaardigheidsgevoelens, kan wantrouwend of onverschillig zijn ✓ doet niet graag mee aan groepsactiviteiten ✓ heeft weinig vriendjes of vriendinnetjes ✓ is minder populair bij leeftijdsgenootjes ✓ zoekt vriendjes onder gelijkgestemden <p>Geringe taakgerichtheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ zeer laag werktempo ✓ huiswerk vaak niet af ✓ stelt onrealistische doelen (te hoog, te laag) ✓ snel afgeleid, moeite met taakgericht werken ✓ impulsief ✓ geen duidelijk leertraject voor ogen ✓ geen planner ✓ korte spanningsboog ✓ vergeetachtig ✓ voelt zich hulpeloos ✓ wil niet geholpen worden, wil zelfstandig zijn <p>Negatieve houding</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ wisselende motivatie ✓ hekel aan routine ✓ verzet tegen autoriteit ✓ neemt geen verantwoordelijkheid voor eigen daden (wilt mislukkingen aan anderen of aan situatie) ✓ staat onverschillig of afwijzend tegenover de school
--	--

Bijlage 2 Doelen plusklas

Leren denken

		o	m	v	g	u
motivatie versterken	1	☒	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐
creatief denken versterken	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐
leren reflecteren	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐

Leren leren

		o	m	v	g	u
leren stellen verdiepende vragen	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐
leren werken volgens plan	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐
leren kritisch naar je resultaat kijken	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐

Leren leven

		o	m	v	g	u
zelfvertrouwen versterken	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐
leren (jezelf) te presenteren	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐
leren samen te werken	1	☐	☐	☐	☐	☐
	2	☐	☐	☐	☐	☐